

Prof. RNDr. ThDr. Ladislav Csontos, SJ PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Teologická fakulta TU, Kostolná 1, P.O.BOX 173,
81499 Bratislava

OPONENTSKÝ POSUDOK

Habilitačnej práce: *Global governance?* Historické, politické a teologické perspektivy svetového rádu

Autor: PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D.

Téma, ktorú si autor vybral na spracovanie svojej habilitačnej práce je veľmi aktuálna v dobe, keď najmä rozvoj informačných technológií, ekonomiky a obchodu, naznačujú fakt globalizačných procesov vo svete so všetkými jeho kladmi i zápormi. Téma je zaujímavá nielen z pohľadu sociálnej náuky Katolíckej cirkvi, ale aj z pohľadu dogmatickej a morálnej teológie a politológie ako i politickej filozofie. Ako inšpirujúcu uvádza výzvu veľkého inkvizítora z románu F. M. Dostojevského: *Bratia Karamazovovci*, ktorou sa rozhorčene obracia na Ježiša Krista, prečo odmietol poslednú ponuku diabla pri pokúšaní, keď ponúkol svetovládu. Z toho zvyrazňuje najmä dilemu politickej organizácie sveta a jej prípadnej teologickej dimenzie. Kládne si otázku spôsobu jednoty ľudstva a jej prípadného politického uskutočnenia vďaka cirkvi ako očakávaného Božieho kráľovstva. V práci sa snaží odpovedať na túto a súvisiace otázky cestou historickej, politologickej a teologickej perspektívy.

Práca je rozvrhnutá do troch veľkých kapitol, v ktorých sa postupne venuje spomenutým trom perspektívam. V prvej kapitole sa venuje historickým aspektom ideálu jednoty ľudstva a hľadaniu globálnej politickej organizácie, a to

od čias antických kozmopolitných stoikov, cez kresťanské univerzalistické impulzy v antike a v stredoveku, až k niektorým novovekým a moderným konceptom. Spracováva aj utopické, apokalyptické univerzalistické predstavy a konšpiračné teórie. Prechádza od stredovekej jednoty sveta založenej na podriadenosti svetskej vlády duchovnej moci Cirkvi, nie iba v morálnom zmysle, ale aj v organizačnom. Spojenie trónu a oltára, ktoré sa na Západe mení na postupnú odluku oboch mocí, pričom na Východe prostredníctvom nacionalizmu zostáva trvalým dedičstvom i zaťažením. V novoveku poukazuje na formy utopistického a apokalyptického. V podkapitolách venovaných dvadsiatemu storočiu načrtáva dejinnú dimenziu hľadania svetového poriadku v kontexte skúsenosti dvoch svetových vojen, totalitarizmov, studenej vojny a éry globalizácie, kde už prišlo ku konkrétnej čiastočnej realizácii štruktúr globálneho vládnutia, akými je predovšetkým OSN. V druhej kapitole nazvanej *Teologické podnety k svetovému poriadku a globálnemu vládnutiu v modernej dobe a v súčasnosti* sa zamerá najmä na teologické a morálne impulzy z oblasti katolíckej politickej tradície a sociálneho myslenia 19. a prvej polovice 20. storočia. Okrem štúdia dokumentov pápežov sa venuje kľúčovým impulzom novoscholastickej tradície, ktorá určuje vývoj sociálneho myslenia v katolíckej oblasti. Osobitnú pozornosť venuje cirkevným dokumentom z druhej polovice 20. storočia, počínajúc Píom XII. cez Jána Pavla II. až po súčasného pápeža Františka. Tento pohľad dopĺňa pravoslávny a protestantskými pohľadmi, ktoré sú voči možnostiam globálneho vládnutia buď mierne optimistickejšie, alebo naopak radikálne pesimistickejšie ako katolícka tradícia. Napokon v tretej rozsiahlej kapitole nazvanej *Výzvy a otázky svetového poriadku a global governance perspektívou politických, teologických a etických podnetov* hlbšie nahliada do oblasti reflexie otázok medzinárodného politického usporiadania, predkladá a vyhodnocuje teoretickú debatu o potrebnom svetovom poriadku pre 21. storočie, vrátane kľúčového konceptu global governance, a to z hľadiska teórie medzinárodných vzťahov, ako aj v kontexte plurality novšieho katolícky

orientovaného sociálneho myslenia. Napokon sa vyrovnáva s určitou ambivalentnosťou globálnej moci v katolíckej sociálnej tradícii, ktorú sa pokúsil preklenúť interpretáciou, ktorá rozširuje „grotiovské“ jadro v sociálne náuke cirkvi, ktoré stojí na stálom historickom dôraze na prirodzený zákon a „kantovské“ aspekty v sociálnom učení cirkvi, ktoré vyjadruje určité nádeje a aspirácie na globálne prijatie silnejších morálnych a politických ideálov hlbšie založených na kresťanstve. Napokon formuluje pozitívnu úlohu náboženstva v medzinárodných vzťahoch.

Práca je dokladom širokých znalostí autora v predmetnej oblasti, o čom svedčí nielen rozsah práce, bohatstvo použitej literatúry, ale aj množstvo citácií, celkove 970. Nevyhýba sa ani kontroverznej problematike konšpiračných teórií, ktoré aj v súčasnosti zaznamenávajú vďaka komerčným médiám rast vplyvu na myslenie bežného človeka. Nevenuje však téme zbytočnú pozornosť, ktorá by odvádzala od vedeckého zamerania práce. Práca sleduje jasnú metodologickú líniu, pričom zvyrazňuje kľúčové a integrujúce miesto prirodzeného zákona a prirodzeného práva v učení Katolíckej Cirkvi. Tu mi prichádza vysloviť prvú otázku: Je faktom, že prirodzeno-právna teória robí katolícke učenie vnútorne konzistentným, no v dialógu s vonkajším prostredím je práve prirodzené práva problematizované. Bolo by potrebné podrobnejšie zdôvodniť, prečo práva zotrúva no teórii prirodzeného práva s civilným prostredím. Vysoko hodnotím znalosť súčasnej anglosaskej politickej filozofie, napríklad diela Johna Rawlsa, ktorého myslenie nie je vzdialená myslenie kresťanskému a v princípe férovosti možno nájsť styčný bod s kresťanskou morálkou.

Dobre je rozpracovaná aj diskusia ohľadom základných ľudských práv, kde dáva do popredia právo na náboženskú slobodu, ktoré rešpektuje dôstojnosť konkrétneho človeka v jeho reálnych vzťahoch s inými ľuďmi, v ľudskej spoločnosti a v súčasnom štáte. Takto sa chápe právo náboženskej slobody vo vyhlásení Druhého vatikánskeho koncilu *Dignitatis humanae*. Koncil v ňom vyhlásil, „že každá ľudská osoba má právo na náboženskú slobodu. Táto

sloboda pozostáva v tom, že všetci ľudia musia byť chránení pred donucovaním zo strany jednotlivcov, alebo spoločenských skupín a vôbec akejkoľvek ľudskej moci tak, aby v náboženskej oblasti nik nebol nútený konať proti svojmu svedomiu a nikomu sa nebránilo konať podľa vlastného svedomia súkromne i verejne, tak jednotlivo, ako aj v spoločenstve s inými, v patričných medziach. Okrem toho vyhlasuje, že právo na náboženskú slobodu má svoj skutočný základ priam v dôstojnosti ľudskej osobnosti, ako to vysvitá zo zjaveného slova Božieho a zo samotného rozumu. Toto právo ľudskej osoby na náboženskú slobodu má sa zákonite uznávať ako občianske právo v právnom poriadku spoločnosti.“ (DH 2) Základom základného ľudského práva na náboženskú slobodu je objektívna hodnota ľudskej osoby. Preto sa právo náboženskej slobody vzťahuje nielen na veriacich, ale aj na tých, ktorí sa nehlásia k nejakému náboženstvu. V tomto kontexte sa kriticky stavia k tzv. novým ľudským právam, ktoré sú snahou rozšíriť zoznam práv Všeobecnej deklarácia ľudských práv OSN z roku 1948 o práva rozličných skupín a záujmov.

Druhú otázku, ktorú vo mne práca vzbudzuje, je otázka dialógu katolíckej sociálnej náuky so súčasnou politickou filozofiou. Ako práve súčasná politická filozofia obohatila a obohacuje sociálnu náuku Cirkvi?

Habilitačnú prácu PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D. hodnotím ako dôkladne vypracovanú kvalitnú monografiu, ktorá môže poslúžiť k prehĺbeniu tak systematickej teológie ako aj politológie. Doporučujem ju prijať a v čo najskoršej dobe publikovať.

V Bratislave 6.9.2017

Prof. RNDr. ThD. Ladislav Csontos SJ, PhD.